

Fimmtudaginn 23. september 1993.

Nr. 263/1991. **Afurðastöðin í Búðardal hf.**

(Ragnar Aðalsteinsson hrl.)

gegn

Hólmfríði Hauksdóttur

vegna Arnarstaðabúsins

(Hjalti Steinþórsson hrl.).

Skuldamál. Endurgreiðsla. Vanheimild.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Garðar Gíslason og Gunnar M. Guðmundsson.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 25. júní 1991 og krefst sýknu af kröfum stefndu og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefnda krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms að öðru leyti en því, að frá dæmdum fjárhæðum dragist 18.875 krónur, er stefnda fékk greiddar upp í kröfu sína við lok skipta á þrotabúi Kaupfélags Hvammsfjarðar 15. desember 1992. Þá krefst stefnda málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Stefnda fullyrðir í aðilaskýrslu sinni fyrir dómi, að Arnarstaðabúið hafi hvorki óskað eftir rekstrarláni hjá Kaupfélagi Hvammsfjarðar á árinu 1988 né áður og hún hafi hafnað sérstaklega slíkri lántöku á því ári, að líkindum í símtali í mars. Stefnda kveður sér fyrst hafa orðið ljóst, er hún fékk í hendur yfirlitsreikning frá kaupfélaginu í júní 1988 vegna viðskipta í maí á því ári, að Arnarstaðabúinu hafði verið úthlutað rekstrarláni. Kveðst hún hafa hringt í kaupfélagið í lok júní og vakið athygli á þessu. Jafnframt hafi hún beðið um, að lánið yrði bakfært á viðskiptareikningi stefndu, áður en sendur yrði yfirlitsreikningur vegna júlí. Hún kveðst hafa mót-mælt í samtali við Ólaf Sveinsson, framkvæmdastjóra árájanda, er henni varð ljóst, að áfrýjandi hafði í október 1988 greitt Búnaðarbanka Íslands af inneign Arnarstaðabúsins á viðskiptareikningi þess hjá áfrýjanda fjárhæð, er svaraði til umrædds rekstrarláns með vöxtum. Hafi hann lofað leiðréttingu á þessu. Stefnda kveður Arnarstaðabúið hafa átt inni á viðskiptareikningi sínum hjá Kaup-

félagi Hvammsfjarðar á þeim tíma, er hér skiptir máli, mun hærri fjárhæð en rekstrarláninu nam.

Samkvæmt reikningsyfirliti Kaupfélags Hvammsfjarðar til stefndu 31. október 1988 nam inneign Arnarstaðabúsins hjá félaginu á þeim tíma 108.714,81 krónum, en á reikningsyfirliti þessu er rekstrarlánið fært sem inneign til viðbótar þeirri fjárhæð og nam samkvæmt yfirlitinu með vöxtum 88.348,75 krónum.

Ólafur Sveinsson var framkvæmdastjóri Kaupfélags Hvammsfjarðar fram til 16. júní 1989, er félagið var tekið til gjaldþrotaskipta. Frá 13. september 1988 var hann jafnframt framkvæmdastjóri áfrýjanda. Í skýrslu fyrir dómi kveðst hann ekki minnst þess, að stefnda hafi afþakkað rekstrarlán á árinu 1988. Hins vegar minnst hann þess, að hún hafi í símtali þá um haustið kvartað „yfir þessum gjörningi Afurðastöðvarinnar“. Kveður hann stefndu ekki hafa tekið gildar þær skýringar, er hann gaf vegna kvörtunar hennar. Ólafur greinir frá því, að á árinu 1985 hafi margir bændur, sem nægilegt rekstrarfé áttu á viðskiptareikningum sínum hjá Kaupfélagi Hvammsfjarðar, kvartað yfir innborgun rekstrarlána á viðskiptareikninga sína. Hafi það orðið til þess, að 1986 og 1987 sendi kaupfélagið dreifibréf með tilmælum um, að þeir viðskiptamenn létu vita, sem ekki óskuðu eftir rekstrarlánnum. Það hafi hins vegar ekki verið gert á árinu 1988, og hafi rekstrarlán þá verið færð á viðskiptareikninga bænda, án þess að þeir væru áður um það spurðir. Ólafur kveður svo hafa virst sem viðskiptamenn kaupfélagsins og áfrýjanda væru sammála um, að áfrýjandi endurgreiddi Búnaðarbanka Íslands rekstrarlánin af inneign þeirra hjá áfrýjanda. Af framburði Ólafs Sveinssonar verður ráðið, að sá háttur, sem á var hafður við endurgreiðslu rekstrarláns þess, er stefndu var úthlutað, hafi ekki verið í samræmi við viðskiptavenju, heldur þvert á móti.

Með skírskotun til þess, sem að framan er rakið, verður fallist á það með stefndu, að áfrýjanda hafi verið óheimilt að greiða Búnaðarbanka Íslands umrætt rekstrarlán af inneign Arnarstaðabúsins án samþykkis hennar. Gerði áfrýjandi það algerlega á eigin ábyrgð. Þykir stefnda hafa, eins og atvikum er háttað, fært að því nægar líkur, að þessi ólögmæta ráðstöfun hafi vegna gjaldþrots Kaupfélags Hvammsfjarðar valdið Arnarstaðabúinu fjártjóni, er nemi kröfufjárhæðinni í málinu. Ber því að taka kröfu stefndu til

greina að frá dreginni áðurnefndri innborgun. Þessari niðurstöðu fær ekki hnekk kröfulýsing stefndu í þrotabú Kaupfélags Hvammsfjarðar, enda var hún eðlileg öryggisráðstöfun, eins og á stóð og áfrýjanda til hagsbóta.

Samkvæmt þessu verður áfrýjandi dæmdur til að greiða stefndu 69.473,85 krónur (88.348,85 - 18.875) með vöxtum eins og í dómsorði greinir.

Rétt er, að áfrýjandi greiði stefndu samtals 70.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti. Við ákvörðun hans hefur ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

D ó m s o r ð:

Áfrýjandi, Afurðastöðin í Búðardal hf., greiði stefndu, Hólmfríði Hauksdóttur vegna Arnarstaðabúsins, 69.473,85 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 88.348,85 krónum frá 1. janúar 1989 til 15. desember 1992, en af 69.473,85 krónum frá þeim degi til greiðsludags. Vextina má leggja árlega við höfuðstól, í fyrsta sinn 1. janúar 1990.

Áfrýjandi greiði stefndu samtals 70.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur aukadómþings Dalasýslu 27. mars 1991.

Mál þetta, sem höfðað er af Elvari Erni Unnsteinssyni hdl., kt. 170158-7419, f. h. Hólmfríðar Hauksdóttur, kt. 040238-3449, vegna Arnarstaðabúsins, Arnarstöðum, Stykkishólmi, gegn Svavari Jenssyni, kt. 070653-3899, Hrappsstöðum, Dalasýslu, f. h. Afurðastöðvarinnar í Búðardal hf., kt. 560988-1179, sem stjórnarformanni félagsins til heimtu skuldar vegna inneignar á viðskiptareikningi fyrir árið 1988 með stefnu, út gefinni 27. október 1989, var þingfest hér fyrir réttinum 22. nóvember 1989 og dómtekið að loknum munnlegum flutningi þess 22. mars sl.

Dómkröfur stefnanda.

1. að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda skuld, að fjárhæð 88.348,85 kr., auk [vaxta og málskostnaðar].

— — —

Við aðalflutning máls þessa lagði stefnandi fram nýja og breytta kröfugerð. Þar er höfuðstóll dómkröfu stefnanda lækkaður í 88.348,85 kr. og dráttarvaxta krafist af þeirri fjárhæð frá 1. janúar 1989 til greiðsludags. Jafnframt féll stefnandi frá kröfu um 12% söluskatt af málskostnaði og krefst nú 24,5% vsk. á málskostnað með vísan til breyttrar löggjafar um skattheimtuna. Aðrir liðir í upphaflegum kröfum stefnanda standa óbreyttir. Þá lagði stefnandi fram málskostnaðarreikning, að fjárhæð alls 99.228 kr., þ. m. t. vsk.

Dómkröfur stefnda.

1. aðallega, að stefndi verði algjörlega sýknaður af öllum kröfum stefnanda,

2. til vara, að stefndi verði aðeins dæmdur til að greiða stefnanda 671 kr. ásamt dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga frá 20. október 1989 til greiðsludags,

3. í báðum tilvikum, að stefnandi verði dæmdur til að greiða stefnda málskostnað skv. gjaldskrá LMFÍ eða skv. málskostnaðarreikningi, sem lagður verði fram við aðalmeðferð málsins, — enn fremur, að málskostnaður beri vexti skv. III. kafla laga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Við aðalflutning málsins féll stefndi frá varakröfu sinni með vísan til breyttrar kröfugerðar stefnanda.

— — —
[Sbr. dóm aukadómþings Dalasýslu í málinu: Hólmfríður Hauksdóttir gegn Afurðastöðinni í Búðardal, prentaðan aftan við dóm Hæstaréttar í málinu nr. 262/1991 hér næst á undan.]

D ó m s o r ð:

Stefndi, Svavar Jensson, kt. 070653-3899, Hrappsstöðum, Dalasýslu, f. h. Afurðastöðvarinnar í Búðardal hf., kt. 560988-1179, sem stjórnarformaður félagsins greiði stefnanda, Hólmfríði Hauksdóttur, kt. 040238-3449, vegna Arnarstaðabúsins, Arnarstöðum, Stykkishólmi, 88.348,85 kr. með 21,6% dráttarvöxtum af þeirri fjárhæð frá 1. 1. 1989 til 1. 3. 1989, 24,0% frá þeim degi til 1. 4. 1989, 33,6% frá þeim degi til 1. 5. 1989, 38,4% frá þeim degi til 1. 6. 1989, 42,0% frá þeim degi til 1. 7. 1989, 45,6% frá þeim degi til 1. 9. 1989, 40,8% frá þeim degi til 1. 10. 1989, 38,4% frá þeim degi til 1. 12. 1989, 40,8% frá þeim degi til 1. 2. 1990, 37,2% frá þeim degi til 1. 3. 1990, 30,0% frá þeim degi til 1. 4. 1990, 26,0% frá þeim degi til 1. 5. 1990, 23,0% frá þeim degi til 1. 10. 1990, 21,0% frá þeim degi til 1. 3.

1991, 23,0% frá þeim degi til 1. 4. 1991, en með dráttarvöxtum samkvæmt ákvörðun Seðlabanka Íslands, sbr. lög nr. 25/1987, frá þeim degi til greiðsludags. Dráttarvextir leggist við höfuðstól hinnar dæmdu fjárhæðar á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn tólf mánuðum eftir upphafsdag vaxtanna.

Stefndi greiði stefnanda 54.700 kr. í málskostnað, þ. m. t. vsk., og beri sú fjárhæð dráttarvexti samkvæmt ákvörðun Seðlabanka Íslands, sbr. lög nr. 25/1987, frá 15. degi eftir uppsögu dóms þessa til greiðsludags. Dráttarvextir leggist við höfuðstól málskostnaðar á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn tólf mánuðum eftir upphafsdag vaxtanna, allt innan fimmtán daga frá uppsögu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.
